

УДК 711

Лепешко А. А.

асистент кафедри Дизайну архітектурного середовища,
Київський національний університет будівництва і архітектури
anatolii.lepeshko1@gmail.com,
orcid.org/0000-0002-6018-3596

ВПЛИВ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ТЕРИТОРІЙ

© Лепешко А. А., 2025

<https://doi.org/10.32347/2519-8661.2025.34.230-246/>

Стаття присвячена аналізу впливу історичного розвитку аграрної промисловості на формування функціонально-планувальної організації (ФПО) виробничих територій (ВТ) у контексті технологічних трансформацій, що визначають сучасні тенденції розвитку аграрно-промислової діяльності сільської місцевості. Розглянуто історичні етапи еволюції виробничої діяльності (ВД) та простежено зміни для планувальних принципів під впливом технологічних укладів. Показано, що рівень технологічного забезпечення формує вимоги до параметрів виробничого простору та його морфології. Узагальнення наявної наукової бази з врахуванням рівнів технологічного забезпечення створюють передумови для формування перспективних моделей ФПО, здатних реагувати на майбутні сценарії технологічного розвитку із збалансованим розвитком ВТ сільської місцевості.

Ключові слова: функціонально-планувальна організація; виробничі території; сільські населені пункти; сільська місцевість; технологічні уклади; аграрна промисловість; планувальна структура; просторовий розвиток.

Постановка проблеми. Розвиток сільських населених пунктів (СНП) у сучасних умовах є міждисциплінарною проблемою, що перебуває у полі уваги фахівців різних наукових напрямів. Водночас у межах спеціальності «архітектура та містобудування» питання організації ВТ для сільської місцевості досі не набуло належного рівня опрацювання. Також аналіз наявних законодавчих, стратегічних і науково-аналітичних джерел свідчить про необхідність поглибленого дослідження цієї теми (Лепешко А.А. 2025 а, b, c, d).

Наукове осмислення проблематики передбачає зосередження уваги на історичних етапах формування ФПО ВТ, які еволюціонують відповідно до змін технологічних укладів і способів господарювання. Метою дослідження є виявлення закономірностей впливу технологічних трансформацій на просторову організацію ВТ аграрної промисловості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковому доробку українських дослідників можна знайти низку праць, які опосередковано торкаються досліджуваного напрямку, формуючи певну

теоретико-методологічну основу для подальших досліджень. До дотичних наукових праць можна віднести напрацювання Мухи Т. О. (2019), Дмитрік Н. О. та Богомоллова О. Є. (2022), Черняка І. Я. (1990) та Ходюка М. В. (1987), Шаруденка Ю. та Моїсєєва Б. (1970), Чубарева Ф. Є. (1978, 1971), Райко В. І. та Кошиці Ю. І. (1975), Кота С., Моїсєєва Б., Нескуба Г. (1972), Марчукова В. І., Піскарьова В. Ф., Неймана С. Л. та Райгородського М. А. (1969), Дергака Я. П. (1983), Добряка Д. С. і Тимчука Н. Ф. (1973). Попри наявність значної кількості праць, які висвітлюють окремі аспекти організації ВТ, можна вважати більше як дотичними дослідженнями, а узагальнене наукове осмислення цієї проблеми у контексті сучасних технологічних трансформацій та просторового розвитку агропромислових територій досі не сформоване.

Мета статті. Мета дослідження полягає в аналізі впливу технологічної еволюції ВД на ФПОТ та узагальненні підходів до формування просторових моделей, здатних адаптуватися до сучасних і перспективних технологічних укладів.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою аналізу ФПО ВТ є урахування динаміки їх розвитку на базі агропромислової діяльності, оскільки формування нових технологічних укладів істотно впливає на структуру виробничих процесів, організацію трудових ресурсів і просторову композицію виробничих об'єктів. Історична еволюція технологічних систем демонструє глибокі трансформації у функціонуванні ВТ, що зумовлені змінами у способах виробництва, технічному оснащенні та соціально-економічних моделях господарювання. Як свідчить історична хронологія, кожен етап розвитку технологічного укладу спричиняв перегляд методів планування не лише окремих виробничих ділянок, а й цілих комплексів ВД (Лепешко А.А., 2024).

У цьому дослідженні аналіз технологічних укладів (ТУ) різних видів ВД здійснюється через усвідомлення історичних зв'язків на основі графічного відображення виробничих процесів, що дає змогу краще зрозуміти тенденції до побудови просторових схем ФПОТ. Такий підхід дозволяє виявити закономірності формування потреб у ФПОТ і встановити взаємозалежність між технічною модернізацією та просторовими змінами. Перспективним напрямом подальших досліджень є використання отриманих даних для прогнозування тенденцій трансформації виробничих об'єктів відповідно до майбутніх ТУ. Це відкриває можливості розроблення адаптивних методів ФПО ВТ, здатних реагувати на проміжні або інноваційні ТУ.

У перспективі вирощування однорічних та дворічних (зернових, рису, бобових, олійних, овочів, баштанних рослин, коренеплодів, бульбоплодів, цукрової тростини та прядивних) культур очікується, що традиційна механізація поступово відходитиме на другий план, поступаючись місцем віддалено керованим механізмам та порталним лінійно-рейковим комплексам. Така еволюція безпосередньо впливатиме на організацію ВТ, оскільки нові технології потребують дещо інших планувальних рішень, ніж класичні. В умовах дистанційного керування виникає тенденція до подальшого укрупнення виробничих блоків, проте їхня внутрішня структура стає здебільшого технічно-врегульованою. Поля формуються з урахуванням оптимальних маршрутів для автономних машин, що пересуваються за високоточними алгоритмами (Табл.1).

Таблиця 1 — Графічна хронологія впливу історичного розвитку вирощування
однорічних і дворічних культур на ФПОТ

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності			
Вирощування зернових (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (КВЕД 01.11)				
До поч. XIX ст.				
Поч. XIX – кін. XX ст.				
Поч. XXI ст. та сучасність				
Перспективність				
Вирощування рису (КВЕД 01.12)				
До поч. XX ст.				
Поч. XX – сучасність				
Вирощування овочів і баштаних культур коренеплодів і бульбоплодів (КВЕД 01.13)				
До кін. XX ст.				

Продовження таблиці 1

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
Поч. XXI – сучасність та перспективність			
Вирощування цукрової тростини (КВЕД 01.14)			
До поч. XIX ст.			
Поч. XIX – сучасність			
Вирощування прядивних культур (КВЕД 01.16)			
До сер. XX ст.			
Сер. XX ст. – сучасність			

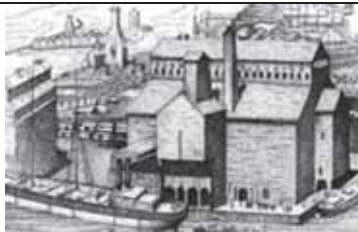
Джерело: Сформовано автором на базі КВЕД (2023) та зображень Google Images

Найрадикальніші зміни організації ВТ пов'язані з упровадженням порталних лінійно-рейкових агросистем (типу gantry-based agricultural system). За своєю суттю вони трансформують поле у технологічну платформу з інтегрованими рейковими конструкціями, на яких рухається портална рама з обладнанням для виконання агротехнічних операцій. ФПО за таких умов наближається до моделі інтелектуальної інфраструктури яка потребує чіткого зонування територій з комплексом будівель та споруд. Для такої системи характерне організоване територіальне зонування, чітка структурованість технологічних модулів, мінімальне втручання людини на місці та перенесення основного управління у спеціалізовані операторські центри, що в свою чергу створює основу для ФПО ВТ.

Аналіз еволюції систем збереження зернової агропродукції демонструє поступовий перехід від архаїчних форм до складних інженерних рішень, що істотно впливають на просторову організацію ВТ. Перші сховища ґрунтувалися на простих ямних коморах, де зерно утримувалося у заглиблених ємностях, захищених від зовнішніх впливів мінімальними засобами. З розвитком будівельних технологій такі комори витіснялися наземними конструкціями з каменю, які забезпечували більшу

місткість і довговічність. Подальший технологічний прогрес привів до формування сучасних силосних комплексів, що здатні забезпечувати масове, автоматизоване та контрольоване зберігання зернових (Табл. 2).

Таблиця 2 — Графічна хронологія впливу історичного розвитку складського господарства на ФПОТ

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
	Складське господарство (КВЕД 52.1)		
До поч. XIX ст.			
Поч. XIX – кін. XX ст.			
Поч. XXI – сучасність			

Джерело: Сформовано автором на базі КВЕД (2023) та зображень Google Images

У такій динаміці конструктивних трансформацій простежується й суттєва зміна ФПО організації ВТ. У перспективі прогнозуються подальші модифікації силосних систем — від альтернативних геометрій технологічно-обслуговуючих об'єктів до інтеграції роботизованих технологій. Це потребуватиме оновлених рішень у ФПОТ щодо обслуговуючих зон та роботизованої інфраструктури.

Технологічна діяльність з вирощування багаторічних культур — від традиційних плодових дерев і ягідників до тропічних, субтропічних, олійних та спеціалізованих ароматичних чи лікарських рослин — історично формувалася з потреби у доволі трудомістких машинах та механізмах (Табл. 3).

Таблиця 3 — Графічна хронологія впливу історичного розвитку вирощування багаторічних культур на ФПОТ

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності				
	Вирощування винограду (КВЕД 01.21)				
До XX ст.					

Продовження таблиці 3

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
XX ст. – сучасність			
Вирощування тропічних і субтропічних фруктів (манго, банани, апельсини, лимони, гранатові яблука, фініки, ананаси) (КВЕД 01.22)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			

Вирощування цитрусових (КВЕД 01.23)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			

Вирощування зерняткових і кісточкових фруктів (КВЕД 01.24)			
До XX ст.			

Продовження таблиці 3

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
XX ст. – сучасність			

Вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників (КВЕД 01.25)

Вирощування ягід

До XX ст.			
XX ст. – сучасність			

Вирощування горіхів

До XX ст.			
XX ст. – сучасність			

Вирощування олійних плодів (КВЕД 01.26)

До XX ст.				
-----------	---	---	--	---

Продовження таблиці 3

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
XX ст. – сучасність			
Вирощування культур для виробництва напоїв (чай, кава) (КВЕД 01.27)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність та перспективність			
Вирощування прямих, ароматичних і лікарських культур (КВЕД 01.28)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність та перспективність			
Вирощування інших багаторічних культур (КВЕД 01.29)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність та перспективність			

Джерело: Сформовано автором на базі КВЕД (2023) та зображень Google Images

З упровадженням сучасної техніки відбувається зміна просторової логіки організації такої агропромисловості. Системи догляду за багаторічними насадженнями, зокрема спеціалізовані трактори, платформи, механізовані збиральні комплекси, а також перші зразки автономних роботизованих агрегатів, потребують чітко орієнтованих лінійних структур посадки. Така трансформація зумовлює раціоналізацію конфігурації ділянок, оптимізацію міжрядь, стандартизацію ширини проходів і уточнення меж технологічних зон. У результаті механізація та автоматизація стають одним із ключових факторів, що спрямовують еволюцію ФПОТ багаторічних насаджень. Зростання ролі роботизованих систем обслуговування відкриває новий етап впливу технологічного прогресу на структуру територіальної організації виробництва. Поява автономних машин, здатних діяти у віддалених секторах без постійного втручання людини, формує потребу у впорядкованому лінійному масиві насаджень та створенні спеціалізованих інфраструктурних вузлів.

Аналіз діяльності агропромислового відтворення рослин також демонструє виразні трансформації. Поширення механізації, а згодом — автономних і роботизованих рішень, зокрема порталних лінійно-рейкових систем типу *gantry*, радикально змінює умови планування виробничого простору. Перехід від горизонтального пересування людей і техніки до навісних або підвісних конструкцій дав змогу майже повністю усунути потребу в традиційних проїзних шляхах. Територія набуває рис цілісного виробничого поля, у якому обслуговування здійснюється за рахунок руху роботизованих платформ. Таким чином, сучасні роботизовані агросистеми формують інший тип просторової логіки: ВТ стає не лише середовищем вирощування культур, а й високотехнологічною платформою, у якій архітектурно-планувальні рішення інтегруються з алгоритмічним управлінням та інженерними системами (Табл. 4).

Таблиця 4 — Графічна хронологія впливу історичного розвитку відновлення рослин на ФПОТ

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
	Відтворення рослин (КВЕД 01.3)		
До XX ст.			
XX ст. – сучасність та перспективність			

Джерело: Сформовано автором на базі КВЕД (2023) та зображень Google Images

Сучасна тваринницька промисловість переважно закритого типу утримання худоби, що мінімізує вигульні зони із збільшенням частки будівель і споруд у складі ВТ, пасовища замінюються посівними полями для вирощування кормової бази великомасштабних комплексів. (Табл. 5).

Таблиця 5 — Графічна хронологія впливу історичного розвитку тваринництва на ФПОТ

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
Розведення великої рогатої худоби молочних порід (ВД 01.41)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			
Розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів (КВЕД 01.42)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			
Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
Розведення коней та інших тварин родини конячих (КВЕД 01.43)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			

Продовження таблиці 5

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
Розведення овець і кіз (КВЕД 01.45)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			
Розведення свійської птиці (КВЕД 01.47)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			
Розведення інших тварин (КВЕД 01.49)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			

Джерело: Сформовано автором на базі КВЕД (2023) та зображень Google Images

Змішана аграрна промисловість постає як комплексна виробнича система, що інтегрує рослинницькі та тваринницькі цикли у спільну технологічну модель, часто доповнену процесами первинної та глибшої переробки. При сучасній трансформації виникає потреба у нових принципах формування ФПОТ. Зокрема, поля набувають геометричної впорядкованості, адаптованої під

алгоритмічні маршрути техніки; тваринницькі будівлі проєктуються як високотехнологічні модулі з чітко окресленими потоками ресурсів; логістичні вузли змішаної агропромисловості концентруються у точках стику рослинницьких і тваринницьких процесів. Відповідно до сучасних тенденцій простір може організовуватися відповідно до вимог автоматизованих, високопродуктивних технологій (Табл. 6).

Таблиця 6 — Графічна хронологія впливу історичного розвитку змішаної аграрної промисловості на ФПОТ

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
	Змішана аграрна промисловість (Змішане сільське господарство) (КВЕД 01.5)		
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			

Джерело: Сформовано автором на базі КВЕД (2023) та зображень Google Images

Допоміжна та післяурожайна діяльність у агропромисловості трансформувалася в масштабну техніко-організаційну систему, що охоплює значно ширший спектр операцій, ніж у дотехнічні періоди. Розвиток роботизованого парку формує новий пласт інфраструктури, орієнтованої на обслуговування аграрної промисловості. До таких об'єктів належать ремонтні майстерні, сервісні бокси, зоновані простори для зберігання та експлуатації техніки, енергетичні пункти, майданчики для техогляду та налаштування техніки, стаціонарні та/або мобільні комплекси оснащені високоточним обладнанням. Такі об'єкти формують структурний блок виробництва, що вимагає спеціалізованих зон із контрольованими умовами, локалізованими транспортними потоками та чіткою ФПО. Узагальнюючи, ці зміни суттєво впливають на ФПОТ, оскільки потребують формування розгалуженої, багаторівневої інфраструктури, здатної забезпечити безперервність і технологічну узгодженість усіх допоміжних та післяурожайних процесів (Табл. 7).

Таблиця 7 — Графічна хронологія впливу історичного розвитку допоміжної та післяурожайної діяльності у агропромисловості на ФПОТ

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
	Допоміжна діяльність у рослинництві (КВЕД 01.61)		
До XXI ст.			

Продовження таблиці 7

Період	Графічна хронологія історичного розвитку діяльності		
XXI ст. – сучасність			
Післяурожайна діяльність (КВЕД 01.63)			
До XX ст.			
XX ст. – сучасність			

Джерело: Сформовано автором на базі КВЕД (2023) та зображень Google Images

Здійснений аналіз свідчить, що еволюція технологічних укладів істотно корегує способи ведення господарської діяльності й, відповідно, трансформує підходи до ФПО ВТ. Технічні зміни не лише оптимізують виробничі процеси, а й формують нові просторові вимоги, що потребують окремого опрацювання для кожного виду діяльності. Перспективні тенденції безпосередньо впливають на організацію ВТ та вимагають врахування їх, в тому числі, й при плануванні сільської місцевості.

Нові підходи до планування, спрямовані на максимальне спрощення технологічних ланцюгів та зниження навантаження на людські ресурси. Для більшості видів агропромислової діяльності можна виділити два базові типи територій: видобувні (місця безпосереднього отримання сировини: поля, теплиці, плантації, сади, тощо) та організаційно-обробні (комплекси споруд, що забезпечують первинну обробку, сортування, фасування, технічне обслуговування, тощо). Видобувні зони характеризуються залежністю ФПО від технологічних засобів — типу техніки, її габаритів, радіуса дії, рухливості та можливостей навігації. Звідси виникає потреба у специфічній транспортній мережі, що дозволяє ефективно працювати на великих площах. Організаційно-обробні зони, навпаки, формуються за принципом компактності та технологічної з'єднаності. У результаті така територія потребує адаптивних, синхронізаційних методів планування.

Висновки. Підсумовуючи, можна констатувати, що історичний розвиток аграрної промисловості формує підґрунтя для прогнозування подальших планувальних рішень для організації ВТ. Технологічний прогрес зумовлює зміну масштабів, конфігурації та функціонального наповнення різних видів агропромислової діяльності. Очікуваний розвиток роботизованих систем виробництва актуалізує потребу у просторовій адаптації, здатній забезпечити узгодженість нових технологічних процесів і підтримати їх ефективність у довгостроковій перспективі.

Бібліографія

- Дергак Я. П., 1983. *Планувальний взаємозв'язок виробничої та сільбищної зон села* // Будівництво і архітектура, № 12. Київ. С. 21–23.
- Дмитрік Н.О., Богомолов О.Є., 2022. *Принципи функціонально-планувальної організації багатофункціональних комплексів*. Регіональні проблеми архітектури та містобудування, № 16. С. 70–76. URL: https://www.axi-pnam.com.ua/images/Csa/AxiPnam16_7.pdf (дата звернення 14.11.2025).
- Добряк Д.С., Тимчук Н.Ф., 1973. *Вплив великих виробничих комплексів на розвиток сільських населених пунктів УРСР* // Будівництво і архітектура, № 3. С. 22–24.
- КВЕД - Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010, 2023. Національний класифікатор України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text> (дата звернення 14.11.2025).
- Кот С., Моїсєєв Б., Нескубо Г., 1972. *Нове у створенні тваринницьких комплексів* // Архітектура СРСР : щомісячний теоретичний, науково-практичний журнал, № 11. С. 63.
- Лепешко А.А., 2024. *Вплив історичного розвитку промислової діяльності на планувальні зміни виробничих територій* // Містобудування та територіальне планування №86. С. 92-112. Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.32347/2076-815x.2024.86.92-112> (Дата звернення: 12.11.2025р.).
- Лепешко А.А., 2025 а. *Актуальність дослідження методів функціонально-планувальної організації виробничих територій сільських населених пунктів 1 (політико-правова база: Глобальні Цілі, Закони України та інші джерела)*. // XIV Міжнародна науково-практична конференція «Transformations of the individual and society: challenges of the future». Токіо. С. 23-32. URL: <http://dx.doi.org/10.46299/ISG.2025.1.14> (дата звернення 14.11.2025).
- Лепешко А.А., 2025 б. *Актуальність дослідження методів функціонально-планувальної організації виробничих територій сільських населених пунктів 2 (політико-правова база: нормативно-правові акти та стратегії України)*. // XV Міжнародна науково-практична конференція «Scientific research: integration of science and practice for effective development». Флоренція. С. 19-27. URL: <http://dx.doi.org/10.46299/ISG.2025.1.15> (дата звернення 14.11.2025).
- Лепешко А.А., 2025 с. *Актуальність дослідження методів функціонально-планувальної організації виробничих територій сільських населених пунктів 3 (політико-правова база: аудит економіки України)*. // XVI Міжнародна науково-практична конференція «Innovative development models: trends and innovations». Афіни. С. 7-16. URL: <http://dx.doi.org/10.46299/ISG.2025.1.16> (дата звернення 14.11.2025).
- Лепешко А.А., 2025 d. *Актуальність дослідження методів функціонально-планувальної організації виробничих територій сільських населених пунктів 4 (політико-правова база: вектори економічного розвитку, концепції, державні програми та інші джерела)*. // XVII Міжнародна науково-практична конференція «Trends in the development of science in the digital transformations», Мілан. С. 12-21. URL: <http://dx.doi.org/10.46299/ISG.2025.1.17> (дата звернення 14.11.2025).
- Марчуков В. І., Піскарьов В.Ф., Нейман С.Л., Райгородський М.А., 1969. *Узгодження розробки промислових комплексів і генеральних планів населених пунктів* // Будівництво і архітектура, № 1. Київ. С. 1–3.
- Муха Т.О., 2019. *Функціонально-планувальна організація агорекреаційних екопоселень (на прикладі Полтавської області)*. Дисертація на здоб. наук. ступ. канд. арх. 18.00.04 – Містобудування та ландшафтна архітектура. Архітектура та будівництво. Харків. URL: https://radaarch.kname.edu.ua/images/sampledata/Mukha/Dis_Mukha_1-45.pdf (дата звернення 14.11.2025).

Райко В. І., Кошиць Ю. І., 1975. *Тваринницькі комплекси промислового типу* // Будівництво і архітектура, № 8. Київ. С. 7–10.

Ходюк М.В., 1987. *Формування архітектурно-планувальної структури агропромислових сіл Української ССР* / Дис. на здоб... к.арх. Київ: НДПІМ. 166с.

Черняк І.Я., 1990. *Архітектурно-планувальна організація сіл агропромислових підприємств (на прикладі західного регіону УССР)* / Дис. на здоб... к. арх. Львів: ЛОЛПІ. 228с.

Чубарєв Ф.Є., 1971. *Архітектурно-будівельна організація аграрно-промислового комплексу експериментально-показового села* / Будівництво та архітектура, №9. С. 26-27.

Чубарєв Ф.Є., 1978. *Вплив виробничих зон на формування сучасного села* / Будівництво та архітектура, № 7. С. 17–19.

Шаруденко Ю., Моїсєєв Б., 1970. *Формування великих сільськогосподарських комплексів* // Архітектура СРСР : щомісяч. теорет., наук.-практ. журн., № 12. С. 28–32.

References

Derhak Ya. P., 1983. Planuvalnyi vzaïmozvïazok vyrobnychoï ta selbyshchnoi zon sela // Budivnytstvo i arkhitektura, № 12. Kyiv. S. 21–23.

Dmytryk N.O., Bohomolov O.Ie., 2022. Pryntsypy funktsionalno-planuvalnoi orhanizatsii bahatofunktsionalnykh kompleksiv. Rehionalni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia, № 16. S. 70–76. URL: https://www.axi-pnam.com.ua/images/Csa/AxiPnam16_7.pdf (data zvernennia 14.11.2025).

Dobriak D.S., Tymchuk N.F., 1973. Vplyv velykykh vyrobnychykh kompleksiv na rozvytok silskykh naselenykh punktiv URSR // Budivnytstvo i arkhitektura, № 3. S. 22–24.

Klasyfikatsiia vydiv ekonomichnoi diïalnosti DK 009:2010, 2023. Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text> (data zvernennia 14.11.2025).

Kot S., Moiseiev B., Neskubo H., 1972. Nove u stvorenni tvarynnytskykh kompleksiv // Arkhitektura SRSR : shchomisiachnyi teoretychnyi, naukovy-praktychnyi zhurnal, № 11. S. 63.

Lepeshko A.A., 2024. Vplyv istorychnoho rozvytku promyslovoi diïalnosti na planuvalni zminy vyrobnychykh terytorii // Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia №86. S. 92-112. Rezhym dostupu: <http://dx.doi.org/10.32347/2076-815x.2024.86.92-112> (Data zvernennia: 12.11.2025r.).

Lepeshko A.A., 2025 a. Aktualnist doslidzhennia metodiv funktsionalno-planuvalnoi orhanizatsii vyrobnychykh terytorii silskykh naselenykh punktiv 1 (polityko-pravova baza: Hlobalni Tsili, Zakony Ukrainy ta inshi dzherela). // XIV Mizhnarodna naukovy-praktychna konferentsiia «Transformations of the individual and society: challenges of the future». Tokio. S. 23-32. URL: <http://dx.doi.org/10.46299/ISG.2025.1.14> (data zvernennia 14.11.2025).

Lepeshko A.A., 2025 b. Aktualnist doslidzhennia metodiv funktsionalno-planuvalnoi orhanizatsii vyrobnychykh terytorii silskykh naselenykh punktiv 2 (polityko-pravova baza: normatyvno-pravovi akty ta stratehii Ukrainy). // XV Mizhnarodna naukovy-praktychna konferentsiia «Scientific research: integration of science and practice for effective development». Florentsiia. S. 19-27. URL: <http://dx.doi.org/10.46299/ISG.2025.1.15> (data zvernennia 14.11.2025).

Lepeshko A.A., 2025 c. Aktualnist doslidzhennia metodiv funktsionalno-planuvalnoi orhanizatsii vyrobnychykh terytorii silskykh naselenykh punktiv 3 (polityko-pravova baza: audyt ekonomiky Ukrainy). // XVI Mizhnarodna naukovy-praktychna konferentsiia «Innovative development models: trends and innovations». Afiny. S. 7-16. URL: <http://dx.doi.org/10.46299/ISG.2025.1.16> (data zvernennia 14.11.2025).

Lepeshko A.A., 2025 d. Aktualnist doslidzhennia metodiv funktsionalno-planuvalnoi orhanizatsii vyrobnychkykh terytorii silskykh naselenykh punktiv 4 (polityko-pravova baza: vektory ekonomichnoho rozvytku, kontseptsii, derzhavni prohramy ta inshi dzhherela). // XVII Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Trends in the development of science in the digital transformations», Milan. S. 12-21. URL: <http://dx.doi.org/10.46299/ISG.2025.1.17> (data zvernennia 14.11.2025).

Marchukov V. I., Piskarov V.F., Neiman S.L., Raihorodskiy M.A., 1969. Uzghodzhennia rozrobky promyslovykh kompleksiv i heneralnykh planiv naselenykh punktiv // Budivnytstvo i arkhitektura, № 1. Kyiv. S. 1–3.

Mukha T.O., 2019. Funktsionalno-planuvalna orhanizatsiia ahrorekreatsiinykh ekoposelen (na prykladi Poltavskoi oblasti). Dysertatsiia na zdob. nauk. stup. kand. arkh. 18.00.04 – Mistobuduvannia ta landshaftna arkhitektura. Arkhitektura ta budivnytstvo. Kharkiv. URL: https://radaarch.kname.edu.ua/images/sampledata/Mukha/Dis_Mukha_1-45.pdf (data zvernennia 14.11.2025).

Raiko V. I., Koshyts Yu. I., 1975. Tvarynnytski komplekсы promyslovoho typu // Budivnytstvo i arkhitektura, № 8. Kyiv. S. 7–10.

Khodiuk M.V., 1987. Formuvannia arkhitekturno-planuvalnoi struktury ahropromyslovykh sil Ukrainskoi SSR / Dys. na zdob... k.arkh. Kyiv: NDPIM. 166s.

Cherniak I.Ia., 1990. Arkhitekturno-planuvalna orhanizatsiia sil ahropromyslovykh pidpriemstv (na prykladi zakhidnoho rehionu USSR) / Dys. na zdob... k. arkh. Lviv: LOLPI. 228s.

Chubarev F.Ie., 1971. Arkhitekturno-budivelna orhanizatsiia aharno-promyslovoho kompleksu eksperymentalno-pokazovoho sela / Budivnytstvo ta arkhitektura, №9. S. 26-27.

hubarev F.Ie., 1978. Vplyv vyrobnychkykh zon na formuvannia suchasnoho sela / Budivnytstvo ta arkhitektura, № 7. S. 17–19.

Sharudenko Yu., Moiseiev B., 1970. Formuvannia velykykh silskohospodarskykh kompleksiv // Arkhitektura SRSR : shchomisiach. teoret., nauk.-prakt. zhurn., № 12. S. 28–32.

Lepeshko A,

Assistant Professor of the Department of Architectural Environment Design,

Kyiv National University of Construction and Architecture

anatolii.lepeshko1@gmail.com

orcid.org/0000-0002-6018-3596

THE INFLUENCE OF THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL INDUSTRY ON THE FORMATION OF THE FUNCTIONAL-PLANNING ORGANIZATION OF PRODUCTION TERRITORIES

© Lepeshko A. A., 2025

Abstract. The article is devoted to a comprehensive understanding of the influence of the historical evolution of the agricultural industry on the formation of the functional and planning organization of production areas in rural areas, taking into account modern technological transformations and possible scenarios for their further development. The sequence of the formation of production technologies in various

areas of agro-industrial activity is revealed and it is shown how the change in technological structures determines new spatial requirements for the organization of production.

The work traces the patterns of the transformation of production processes during the transition from labor-intensive business models to intellectualized technological platforms, which necessitate a revision of traditional planning schemes. It is shown that the evolution of agro-industrial technologies gradually leads away from fragmented forms of organization of fields and livestock areas in the direction of creating integrated production environments with a controlled spatial structure.

An analysis of the historical chronology of various types of agro-industrial activity shows that changes in technical support affect functional specialization, morphological parameters of the production space and the nature of planning decisions. The key trends of the modern functional-spatial organization of production areas are highlighted and it is outlined how promising technological structures increase the need to search for adaptive spatial models.

The generalization of the obtained results creates a scientific and analytical basis for the development of promising methods for the formation of functional-planning organization of production areas, capable of meeting new technological requirements and supporting the balanced spatial development of agricultural landscapes. The need for a differentiated approach to the planning of two basic types of territories is noted - extractive and organizational-processing, which are characterized by different planning principles, infrastructure saturation and functional logic.

The article demonstrates that the historical dynamics of agricultural production forms the basis for predicting future planning solutions capable of integrating new technological processes into the morphological structure of rural areas. The results of the study outline the prerequisites for the creation of adaptive methods for planning production areas, which take into account the multi-level impact of technological structures and ensure the long-term efficiency of agro-industrial systems.

Keywords: functional planning organization; production areas; rural settlements; rural area; technological structures; agrarian industry; planning structure; spatial development.